

IULIE 1983

SUPPLEMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN
DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

STAREA DE VEGHE

O fotografie de la un conclave scriitoricesc îi înfățișează alături pe Alexandru Ivăsiuc și Nichita Stănescu. Poetul coborât adânc în sine, ascultând, parcă, o muzică numai de de el auzită, un buddha ascultând, în spatele pleoapelor lăstate, privești proteice ale spiritului. Romancierul: încordat ca un arc, cu expresia tăioasă din care țîșnește către cineva o privire-laser anihilantă, lănsind, după cum arată curiozitatea uimită sau indiferența suspectă a celor din jur, una din acele replici îndrăznețe, tranșante și fără ripostă — expresie a dialogului său polemic cu lumea. Trebuia să-i sărbătorim, anul acesta, pe amândoi la cincizeci de ani; fatalitatea a făcut ca pe Al. Ivăsiuc numai să-l comemoram. După doar zece ani de activitate scriitoricească, el a devenit, de la cutremurul din 1977, una dintre marile absențe ale literaturii noastre contemporane.

La apariția romanului „Vestibul” nu-l înfățișam încă. Știut fiind procentul de autobiografie pe care prozatorul analist o varsă în plămăuirile sale de prim-plan, eram tentat să mi-l imaginez după tiparul doctorului Ilea: marcat de complexe, introvertit dilematic; am înfățișat, peste un timp un om total opus imaginii pe care mizasem. Era, înainte de toate, o personalitate luminoasă; dar nu avea acea scilpire fosforescentă care se slujește numai pe sine, ci una care radia până departe și persistent. Era puternic, nu dominator; ființele egolare sau meschine nu aveau ce căuta în jurul lui căci putea provoca infarct sau icter prin teribila emisiune de sine, absolut netrucată, prin puternica tensiune intelectuală la care-i obliga pe interlocutori. O conversație cu el era o experiență extraordinară. De fapt, nu dialoga, ci monologa. Pornea din banal, ca un copac care, la ieșirea din pământ, nu se deosebește de un fir de iarbă. Creștea rapid, trunchiul îi devenea viguros și dur, urca, se ramifica uimitor fără a-și pierde coerența, atingea cote primejdioase, căpăta turnuri insolite; nu putea fi oprită din lăuntru până nu devenea un edificiu de sine stătător, ci numai întreruptă din afară; dar nici nu putea fi reluată; avea regim de unicat.

Venea în Bucovina, căreia-i aparținea în linie paternă, sub pretextul odihnei, dar, deși probabil scria mai puțin, lucra, de fapt, la fel de intens ca în restul anului. Și nu numai în camera cu interior de chilie mănăstirească, ci în întreg spațiul bucovinean. Îl fascinau monumentele de artă de aici și avea o pasiune deosebită pentru Dragomirna. În vara anului 1976 am ascultat, cred că aproape în întregime, eseul pe care intenționa să-l scrie despre arhitectura și pictura medievală moldavă în contextul artei europene; ceea ce-mi amintesc despre el este că demonstrarea originalității, valorii și convergenței acesteia cu cultura și civilizația continentului nostru era impecabilă. Un amănunt: considera că silueta unică a Dragomirnei s-ar datora faptului că Anastasie Crimca, arhitectul și ctitorul ei, ar fi avut același defect de vedere ca El Greco; și găsea destule argumente în restul operei acestuia. Colorarul eseului era integrarea perfectă a monumentelor Bucovinei în totalitatea artei europene. În aceeași ultimă vară proiecta apariția la Suceava a unei reviste a cărei conducere era gata să și-o asume; nu din orgoliu, nici pentru publicitate, ci din acea nelimitată generozitate care îl caracteriza.

Constat că toate paginile omagiale care s-au scris despre Al. Ivăsiuc cu diferite prilejuri sint constant enumerative; fiecare dintre cei care l-au cunoscut se străduie să catalogheze cit mai multe din datele personalității sale complexe și proteice. S-ar mai putea adăuga una: deschiderea către universalitate, imperios necesară atât propriei opere, cât și întregii noastre literaturi contemporane. Era un cosmopolit în sensul excelent al cuvântului — de cetățean al lumii, angajat total în problematica și în destinul ei. A înțeles că scriitorul român de azi nu trebuie doar să comunice cu literatura altor popoare, ci este dator să se implice total în destinul umanității; să se simtă responsabil nu numai de ce se petrece în perimetrul național, ci și la scara întregului glob. Sensul suprem al vocației militante a operei sale, blazonul ei, este asumarea destinului „lumii celei mari și agitate, cutreierată de marile neliniști și ambiții, de veșnica neajungere”.

Spuneam mai înainte că biografia lui Al. Ivăsiuc nu poate fi descoperită în cele ale personajelor sale. O singură dată este ispitit de autopoiet — unul al artistului în tinerețe —, în Corn de vinătoare, dar nu atât ca imagine în oglindă, cât ca destăinuire a profesiei de credință. Mihai de Giulești, ajuns, prin puterea minții, dintr-un anonim nobil de țară unul dintre puternicii Europei, era stăpinit de o „foame chinătoare de întrebări” despre lume, nu despre sine și veșnic neliniștit din cauza că pentru el existau spaime mai mari ca spaima de moarte, pentru că totul se putea întâmpla, nimic nu urma să se desfășoare firesc, și să se repete. Starea de veghe la destinul omului reprezintă pentru Al. Ivăsiuc condiția ultimă a artistului.

Mihail VULCAN

Plimbare prin pădure fără cele cinci simțuri

Hai în pădure să ne ascundem
printre fantome printre copaci
ochiul meu astfel să nu mai vadă
că înspre seară tu te prefaci

și-acolo noaptea să ne și pierdem
ca într-o mare altundeva
strigătul nostru să nu se audă
decît în cazul că n-am striga

floarea pădurii și fructul ei
frunza căzută și frunza vie
deodată noaptea să nu miroasă
și de aceea nici să nu fie

să punem mina pe cite-o ghindă
pe cite-un arbore care-a căzut
și mina noastră nici să nu simtă
cuvîntul nostru să fie mut

să ne prefacem că nu știm ce e
fructul acela iluminat
să-l duci la gură să n-ai bă gustul
pe care totuși l-ai așteptat

oare nu sintem noi dulci fantome
să mă întrebî la ureche deodată
-n pădurea asta fără arome
de care alții spun că se-mbată

Nicolae PRELIPEANU

Alexandru Ivăsiuc în compania unor cineaști

A PRIVI

Tăcerea lui mă ninge...

Atunci cînd prindea să-și rostească ideile, obsesiile, temele viitoarelor sale cărți sau amintirile, Alexandru Ivăsiuc devenea numai spirit, flacăra vie, mistuitoare și pătimasă. Am avut privilegiul, (nu-mi vine a crede că l-am pierdut) să știu cîteva veri — el venea la Suceava numai vara — în preajmă-i. Apartenența la Bucovina și-o revendica după tată, iar după mamă pe cea maramureșeană. Dealtfel, cită a stat la Suceava, a fost găzduit de tante Valeria, sora tatălui său, în casa de pe strada Dragomirnei. În camera de lucru îi mai așteaptă și acum masa la care a scris ultima sa carte, Racul.

Diminețile era inabordabil. Își impusese un regim de lucru temeinic, nu primea pe nimeni, munca sa prelungindu-se pînă înspre orele amiezii. Veneam la el către seară și porneam spre Mănăstirea Dragomirnei; o atracție irezistibilă îi porunceam parcă să refacă mereu drumul acesta. Intenționa să scrie un amplu eseu despre acest inegalabil monument arhitectonic. N-am să-mi iert niciodată faptul că nu am reținut pe bandă magnetică colocoțiile noastre de atunci...

Către apusul soarelui, porneam apoi spre locurile cerbilor lopătari, în nădurea din preajma mănăstirii — rezervație cinegetică prohibită vînătorului, de unde ne întorceam parcă mai tineri, purificați de toate cele lumești.

Cînd vorbea, amintirile sale, temele viitoarelor sale cărți deveneau realitate palpabilă, personajele lor se implicau în discuțiile noastre, cealaltă realitate, cea înconjurătoare, estompîndu-se, pierzîndu-și contururile...

Ultima oară l-am întîlnit la Athenae Palace, către sfîrșitul lunii februarie 1977. A venit însoțit de Nicolae Manolescu, mi-a dăruit Racul și m-a rugat să-i rezerv o cameră la hotelul Arcașul din Suceava. După două zile și-a contramandat intenția. A urmat, apoi, noaptea de 4 martie 1977...

Ar fi avut acum 50 de ani, timp în care, cite dintre proiectele sale literare ar fi devenit realitate? Greu de spus!

Pentru mine însă el continuă să vină în fiecare vară la Suceava și eu îl însoțesc ca și atunci, spre Dragomirna, deși acum, tăcerea lui mă ninge...

George DAMIAN

Mona Lisa...

Bucovina este aura nordică a Dunării...

Nu există om și cetățean al țării să n-ai bă dorința pură de a cerceta obiectele bucovinene atât de auzite și de invidiate după aburul Deltei atât de argintiu.

Dragoș a încălecat munții descălebind în Moldova. Cunu-nă lui era Bucovina.

Poezii de aici, într-un fel aparte, sîrnesc în mine un sentiment de dragoste și de liniște sufletească ce dau frumusețe și austeritate ochiului fix și neplîngînd...

De-aș mai trăi o viață m-aș naște în Bucovina!...

Și cînd văd un cuvînt surizînd, fără să vreau, mă gîndesc la Bucovina, Mona Lisa noastră...

Nichita STĂNESCU

INEDIT

Mărturii

Racul reprezintă pentru mine începutul, poate, al unei noi etape de creație și, tocmai de aceea, sinteza temelor aș spune, a obsesiilor mele: avalanșa puterii, puterea, violența. Lupta pentru umanitate și, mai ales pentru om. Omul viu, concret, omul cu care dai mina, nu o abstracțiune acceptată de oricine. Cetitorul poate va vedea, în spatele unui roman exotic, problemele veacului nostru, fără culoare locală, desenate geometric.

Alexandru IVĂSIUC

„Potențele necesare
unei dezvoltări
strălucitoare,
de importanță
mondială,
a lingvisticii,
a filosofiei și a altor
ramuri ale științei
românești există”

Interviu cu profesorul universitar,
doctor docent
GHEORGHE IVĂNESCU,
membru corespondent al
Academiei R. S. România

Octavian Nestor: Stimate tovarășe profesor, în primul rînd trebuie să vă spun că „Paginile bucovinene” sînt onorate de a vă avea invitat la una din rubricile sale în care și-a propus o radiografiere complexă a fenomenului spiritual contemporan cu ajutorul unor personalități marcante ale culturii românești. Aș dori ca, pentru început, să reparcurgeți succint traiectoria vieții dumneavoastră, trecînd prin acele puncte care au marcat destinul omului, al profesorului, al savantului.

Gheorghe Ivănescu: Născut în 1912, am deschis ochii asupra lumii în timpul primului război mondial și conștiința mea a fost preocupată atunci de cîteva evenimente importante care s-au petrecut în satul meu, Vutcanii. Eram nepotul unui învățător care a murit pe frontul dobrogean în octombrie 1916, la douăzeci și șase de ani, un învățător care își închinase puținii ani de învățămînt și ridicării poporului român din satele județului Fălciu. Acest învățător, mort pe front pentru realizarea unității naționale, a constituit pentru mine un fel al întregii vieți, dar, bineînțeles, mai ales în epoca tinereții. După războiul mondial, am rămas în familia noastră un cult pentru Nicolae Iorga și o serie de cărți de istorie. Așa se face că unele din primele mele preocupări s-au îndreptat asupra studiilor de istorie a românilor. În satul meu, în timpul războiului, a poposit și un doctor în astronomie, de la Paris, Nicolae Enache de la Olt, care ne povestea, membrilor familiei mele și mie, un copil pînă la șase ani, viața lui de studii la Paris. Aceasta m-a făcut să doresc, încă din anii aceia, să devin și eu om de știință și să studiez cîndva în acest centru al culturii mondiale care era Parisul.

(continuare în pag. III)

Discuție consemnată de
Octavian NESTOR

Ceea ce frapază în *Migrația iluziei* (Editura Junimea, 1993) este absența totală a reflexelor contemporaneității; nici un ecou al convulsiilor sau avinturilor mapamondului, nimic din impasurile și nădejdiile omului de azi, niciuna dintre obsesiile și dilemele poetului nevoit să se integreze ritmurilor galopante ale epocii nu turbură unda clară a poemelor acestui volum. Performanța poetului, dacă ne este îngăduit să o numim așa privind lucrurile dintr-o perspectivă strict artistică, presupune, fără îndoială o atitudine polemică, în fața asalturilor derutante ale momentului, poetul trebuie să-și păstreze cumpătul și să supună tot ceea ce intră în raza existenței sale unei instanțe mai înalte. Dacă și-ar întoarce fața spre trecut, plasându-și opțiunile ontice la o distanță oarecare de prezent, ar nega, în fond, lumea, sau măcar specia umană, aplicându-i stigmatul degradării. Dacă, dimpotrivă, s-ar preda, cu arme și bagaje, viitorului, ar însemna să se lase, cel puțin până la un punct și cel puțin din punctul de vedere al memoriei artei, în voia iluziei. Și într-un caz, și în celălalt, demersul poetic ar fi acuzat romantic; or, Gheorghe Lupu se refuză categoric romantismului de orice coloratură, optând cu neîndoieală sinceritate pentru o „candidă clasicitate”. De ce candidă? Pentru că poezia lui, așa cum ni se întârziează în *Migrația iluziei*, nu reține din viața lumii decât eternul bine și eternul frumos, mai exact, ceea ce este pentru el bine și frumos; instanța supremă căreia se supune este eternitatea, la care accede prin suprimarea timpului, adică situarea, de fapt, a existenței în afara lui, sau prin absolutizarea clipei. Călea aleasă este coborârea în sine — un fel de narcisism eliberat de orgoliul individualității irepetabile: „O sete străveche-mi resorbe făplura ca marea / Trupul bunicului meu intră viu în vecie / Vai născătoare a fiului gândului bun / Ochiul tău harnic muririi renaște lumile” („Cimp magnetic”). Privindu-se în oglinda propriului singe are perspectiva „nu numai a strămoșilor, dar și pe cea a urmașilor — evident, la nivelul sapei umane”. „Nu acum, dar voi veni să-mi privesc / Răsăritul în noul-născut și de-acolo / Sărutindu-vă călciele voi cobori / Sub voi ca o trestie din care / Veți inficri disperați” („Senn I”). Identificarea eu-lui pro-

priu cu cel al Omului îi permite situarea la o altitudine de la care se limpezește câteva dintre miracolele benefice ale existenței — veritabile coloane de marmură ale eternității: iubirea, frumusețea, germinația, comunicarea dintre luminat și infim. Poetul este un hierofant lucid care transmite discipolilor însemnele sacre: sămînța, cîntecul, femeia, vinul, steaua: „De plugărit dacă vei avea noroc, / Fă-o așezat și cu tragere de inimă; / De vorbire de ti se va face, / Vorbește numai cît îi trebuie faptei; / Femeia dacă-ți va călca pacea, / Fă-o pacea ta și

GHEORGHE LUPU migrația iluziei

mama copilului tău; / Să meargă veste-n iarbă și ceruri / Că omul ocrotiște și bucură lumile” („Invățătura”).
Poezia lui Gheorghe Lupu, dionisiacă dar fără dimensiune orgiastică, este definibilă, în primul rînd, prin pannaturism; o poezie al căreia apriliile abstracte al Marilor Dionysii: „Ce conversează în aprilie / Jivinele duoase negrăit? / Dulce-i mușchiul de pe cumpăna / Pînditoare fără somn, / Tînăra ureche singera-n / Malul apei răsărit de corn. /... / Sub astrul fără odihnă / Pasărea-și

starea de intimitate cu spațiul originar al Tării de Sus este suficient de tensionată liric încît zăgăzuieste instinctiv viitori patetice în această ultimă plachetă de versuri a Vioricăi Ana Cozan, apărută la editura „Junimea”. Unda duioșiei, a dezrădăcinării acceptate, nu-i în nici un caz repudiată printr-un act voluntar de a fi în ton cu moda, ci se insinuează sfios mai curînd prin subteranul (de care vorbea T. Vianu) celor zise, în acord deplin cu firea modestă (la propriu) a poetei ce știe să asculte, să recepteze sensibil mesajele neîncetate ale coplării, ale peisajului bucovinean distinct, încît aproape că autoarea nu rostește cuvîntul ales, ci acesta se rostește singur. Gestul liric are o oarecare solemnitate (răsrîngere a temperamentului și a educației primare, definitorii ca în cazul matricei stilistice a lui Sadoveanu ș.a.), dar în același timp este vechea supunere la esența universală prin consimțirea perceptibilului presant (există undeva precizarea: „pădurea mea de dinăfară”) care-i modelează gesticulația metaforică însăși — devenind o permanență a stării poetice caracteristice.
Peste tot, acest copil al pădurii humorose este asaltat de o adevărată migrație a cerbilor („veneau spre mine fluvii / de coarne sunătoare”), ploaia este o jactație abundentă a „lupoaielor cerului”, norii-s numaidecît

„cîlții cerului” care trec... peste „umbra sirmoasă a scaieților”, încît fata poencilor fără seamăn cu greu reusește desprinderea („să-mi adun din iarbă fața”) spre abstracțiuni mai curînd generoase, fragile, chiar cochete; „lupii, păstrăvii, cerbil, cocosi umbli-n amiază / poetul vine o dată pe an,

VIORICA ANA COZAN întîlnirea cu mine

celebrează / și se-ntoarce tătăzuind cu stele intrările”.
Intimpinăm sistematic un fel de păgînită panteistică, totuși necontemplată static, ci în perpetuă zbatere „firească”, fără ieșiri din matca hărăzită, fără placidități ale calmului aparent pentru ochiul obișnuit. Zoologic, vegetalul, umanul (la urmă, conform

face cuibul” („Ecu”). Germinația universală este sensul ei cel mai adînc. În fiecare ființă trăiește sămînța din care s-a ivit și pîlpîie cea prin care se va eterniza; oamenii își au obirșia în brazda în care incolțește și bobul de griu, se însămîntează ei înșiși în pămîntul nesărșit de primitor înrăpînau-se cu vegetalul într-un alt ciclu al vieții: „Cunosc: voi muri cumsecade / Sub brazde-n monada eternă / Să-mi gilgie grie-n arcade / Fiindu-mi fiindu-le pornă” („Respirație”). Moartea nu mai este dispariție ci transmutație, de unde și absența fioului tragic la perspectiva întoarcerii în elemente, înlocuit de acceptarea aproape entuziasată a condiției limitării: „Mă culc în vie apărât de struguri / Cînd bate vîntul ca un cîine bun. / În trupul țării se dezbracă trupul — / Amurgul este ochiul meu postum. /... / De regnuri suspendate umbli vorba. / Planeta-și dăruie obrazul copt. / Via cu strugurii de marmură / Se coace sub cămasa mea de tort” („Fraternitate”).

Chiar și lirica de dragoste, puternic senzuală, emanînd dintr-o robustă candoare virilă (exceptînd acele poezii în care cuvîntul este excesiv emfatic și gestul posesiunii inutil teatralizat) nu se oprește la simpla jubilație a simțurilor, ci curge mai departe în epitalamuri tandre amintînd de erotica arghezană matură: femeia este pămînt tînăr, deci mai aproape de Demeter decît de Venus.

Cînd poezia are ca obiect poezia, rezultă un inefabil orfism, poate cota lirică cea mai înaltă pe care o atinge *Migrația iluziei*: „Privighetorile-și descarcă sufletul / Spre-ăuzul miezului de noapte sus / Smulgînd auzului un alt auz. // Fecundă raza-n rază se-mlădie. / Atunci hazard acum geometrie / Născutul grai de-o maică ancestrală / Își atliă pacea-n propria-răscoală”.

Dincolo de unele crispări și preiozități ale discursului (altfel matur, original fără obsesia inovării și deplin constituit) mai ales la nivelul limbii, și de câteva vagi sonori barbiene sau stănesciene răzlete, adevăratul volum de debut al lui Gheorghe Lupu relevă un poet capabil să transfigureze realul, iar nu să-l illustreze în conformitate cu prognoza lirică la zi.

Mihail IORDACHE

Proză

CANICULĂ

E cald. Pe străzi se topește asfaltul. Oamenii merg pe lingă ziduri, prelingîndu-se parcă prin ișiile subțiri de umbră. Începe să mă grăbesc dar renunț. Broboanele de transpirație îmi inundă fața. Mă sterg mereu cu batista și-mi blestem norocul de-a avea probleme cu mașina.
In sfîrșit, ajung în fața magazinului Automoto. Intru. Un ventilator uriaș, invirtîndu-se în mijlocul tavanului, trimite pale de vînt răcoritor. Mă simt mult mai bine.
In magazin nu e nimeni. Mă apropiu de teșgheaua în dosul căreia stă plictisit un om între două vîrste, cu mustață pleoștită, privind în stradă.
— Bună ziua...
Nu mă aude, nu mă vede. Imi reține atenția eusonul de pe halatul gri: Teofil Jujău, viazător. Încerc să-l captez atenția:
— Nene Teofil...
Pare trezit dintr-un vis frumos.
— Cu ce vă servim?
Îi zimbesc jovial, ca unui prieten.
— Aveți o piesă...
Fără să aștepte, îmi răspunde cu uimitoare promptitudine:
— Ieri am vindut ultima bucată.
— Nicî măcar una, așa, rătăcită...
— Nicî.
— Nicî din alea din plastic?
— Nicî.
Mă irită răspunsul acesta invariabil. Încerc să schimb tonul, s-o dau pe glumă.
— Nicî roșii?
— Nicî.
— Nicî castraveți?
Nenea Teofil mă privește cu vădit dispret.
— Vă credeam om serios.
Are dreptate. Am făcut o glumă stupidă. Dar, ce vreți, pe asemenea caniculă... Caut să mă reabilitez.
— O să mai primiți?
— Încearcați pe vineri la prînz.
— Aha!... Să nu vă las un acouto?
Teofil mă privește apatic. Simt cum fi trec privirile prin mine pînă dincolo, prin vitrină, în stradă.
Mă jignîți.
Din nou îmi sîroaie transpirația pe temple. Bag mîna în buzunar, să scot batista, în timp ce rostesc în disperare de cauză:

— Prefer să vă jignesc acum, așa, dar vineri să fiu sigur...
Fără să schițeze vreun gest care să-i trădeze interesul, nenea Teofil mă fură cu coada ochiului, apoi zice oarecum indiferent și apatic:
— Trei poli...
Mă jluinez. Simt că am găsit un limbaj comun.
— Bucata?!
— Global.
Merg înainte cu îndrăzneala.
— De export?
— Refuzat.
— Merge...
— Ca pe roate.
Imi vir mîna în buzunar din nou, cu batista umedă de transpirație, și scot portofelul.
— Atunci, pe vineri...
Teofil face, în sfîrșit, un gest ușor de protest.
— A, nu. Pe mine nu mă găsești vineri. De mine sint în concediu.
In clipa aceea simt că-mi îngheață singele în vene.
— Atunci?!
— Vă servește colegul...
Calmul individualului mă irită. Iar faptul că nu găsec o piesă de nimic, în tot orașul, fiind nevoit să-mi țin mașina pe butuci, mă exasperază.
— Și, cum știți colegul că eu...
— Știe el.
— După ce?
— După... poli.
Mă dumiresc. Inclîn capul aprobativ.
— Aha!
— Mai dați doi poli.
— Pentru o pereche?
— Pentru relație.
Desfac larăși portofelul. Discret număr bancnotele și le strecoar pe sub mîna. Cu o agilitate de prestidigitator, Teofil le trece simplu în buzunarul propriu.
— Nu-i prea scump?
Teofil își pleoștește mai mult mustățile. Privirea lui apatică se prelinge galesă prin geamul vitrinei în stradă pe unde nu trece nimeni la ora aceea de amiază caniculară. Nicî în magazin nu mai e nimeni altcineva în afară de noi doi. Aștept răspunsul care întîrzie. In sfîrșit, aud câteva cuvinte, rostite alb.
— Atunci, veniți simbiță.
— Și, simbiță găsec.
— Nu.
— Păi?!...
— E mai ieftin.
Ce s-o mai lungesc; mă-nvoiesc.

legilor evoluționismului!) coabitează peste toate cele multimilenar știute; spiritul răscolitor, descoperitor, cu precădere neliniștit al veacului, secundat de cel neapărat demuigic al poetului vizitează fie doct, fie mirat acest imperiu al statorniciei, propunînd noi raporturi și dimensiuni; cu toate pasagerile „flori ale răului” poezia optează fundamental pentru starea de fapt și de drept a înfrățirii cu natura (nostalgii asemănătoare încep să apară prelutîndeni în literaturile lumii), cu pămîntul natal înainte de toate, cu ființa lui, cu sfințenia și dănuirea lui.

Trecerea ineluctabilă a timpului e transpusă aluziv într-un spațiu al candorii: „oglinzile-s pline de oameni / nu-mi mai arată chipul demult”, căci, iarăși alegoric, „rășina așa cum este rășină / se scoboară-ncet, neob-servată”; nota autoironică, șagălnică, din finalul acestei poezii (*Întîlnirea cu mine*) nu acoperă — și nici nu-și propune, cred — prelunga înfiurare melancolică în fața eternului mecanism al viețuirii: „scoarța, uscată de sus în jos, cade / și ride cum rămîn / creanga coplării înaltă-i / și verde mugurele ce-l mănînc”.

Regnul vegetal este domeniul preferat în care se manifestă substanța infinită a gesuștilor autodefinitorii în planul unui optimism structural „poetic”.

L. DUMBRĂVA

— Bine. Fie, vineri. Dar vreau cu accesorii cu tot.
— A! Trebuia să spuneți de la-nceput.
— De ce? Are vreă importanță?
— Ne-nsemnată. Mai puneți un pol.
— Pentru accesorii?
— Pentru bălătu de la magazie.
Mai desfac portofelul cu aceeași discreție, deși magazinul e în continuare pustiu.
— Dar, vineri e sigur?
— Ce, sintem copli?!
Cu asemenea asigurări răsuflu ușurat și dau să plec.
— Atunci, pe vineri. La revedere...
— Păi, ce facem, dom'le?
E pentru prima dată cînd Teofil pare impacientat. Nu-nțeleg.
— Cu ce?
— Nu luați marfa? Vă fac bon.
Sint uluit.
— Acum?
— Păi, nu ne-am înțeles?
— Pe vineri. V-am dat și acouto...
Vinzătorul își reia atitudinea contemplativă.
— Mă rog, cum doriți. Dacă vreți să așteptați pînă vineri...
Simt că mă aflu în plină capcană a absurdului.
— Cum, imi puteți da, totuși, acum piesa?!
Teofil Jujău mă privește derutat la rîndu-i de nalvitatea mea și adaugă rece:
— Un pol pentru urgență.
— În plus?
— Nu. Separat.
— Fie.
Mai bag mîna odată în portofel. Omul din fața mea imi întinde cu candoare bonul.
— Plătiți la casierie treizeci și doi de lei și optzeci de bani.
Iau bonul fără să-mi cred ochilor. Răstorn portofelul cu fundul în sus. Deodată simt că mă trec iarăși toate sudorile. Ridic privirile desperate spre nenea Teofil.
— Dom'le, fiți amabil, împrumută-mi pînă mine optzeci de bani, că nu-mi ajung. N-am...
De data aceasta nici măcar nu mă mai onorează cu privirea. Indiferent, și la fel de calm, imi ia din mîna bonul, îl mototolește și-l aruncă sub teșghea, continuînd să privească plictisit în stradă. Apoi, în timp ce în magazin intră o pereche de tineri, imi spune:
— Lăsați... Nu-i nevoie... Veniți vineri...
Constantin CUBLEȘAN

FLORIN BRATU

neiertat

Neiertat să rămînă păcatul
Sfetic de a-ți fi fost și rană
Pentru-nceputuri
Și pentru-ncetul ropotelor reci
De iele și smei.
O, noapte, mă ieři
Pentru-nfruntatul poverilor stelelor?

Eu, netrebnicul, te uit aici,
Regina mea singură, în fiecare dimineață,
Cînd soarele-și joacă această
Nemăsurată taină...

ca ochii pădurii

Ca ochii pădurii la plecarea devreme a păsărilor,
Se-arătau cîntăreji în noaptea cea neagră a cailor
Din cîmpiile Bărăganului meu.

Văd de atunci lunecînd arama peste colnice
Toamna lumina ideii umplînd-o
Greu stăpînită venînd inserarea.

Liniștea, astfel, e un viscol de sonori
Pe scitice locuri involburîndu-se
Peste perpetua privire spre-nalturi a ierbiu.

singurătate

E-o rugăciune,
Inflorînd, parcă,
In așteptarea lui Fidiuș însuși,
Stîncă aceasta
Arătîndu-și
Mării
Marmura pură.

Vin umbre pe maluri,
Vuietul adincului
Suie-n frunzele sălcioilor,
Iar algele își indoaie coapsele
In euforie dansuri,
Căci stîncă își ascunde comorile
Și-adîncă rămîne
Și singură...

arzînda lumină

Arzînda lumină
Dreaptă am vrut ca să-mi fie,
Căci eu rostesc: nesilită mi-e
Propria-mi neafîrnare,
Cum nesilit adevărul că totul rămîne
După ce trupul ne pleacă.

O, suflet devine albastrul,
Spre a trece în arbori
Și în apele de taină
Ale văzduhului..

Lună,
Fată nebuună,
Toate să-nsemni
In clipa ta de liniște,
Dacă mai este,
Dacă mai este.

clipa nordică

Și iați pescărușii zburînd de-a lungul străzilor,
Ca ape lungi,
Precum dragostea noastră
Adușă de la Mama Valahia
Stampă nouă pentru poarta castelului de taină.
Poetul stelar visează mereu
Sub dalele dăruite Madonei
Încă o nînsoare a parfumurilor celeste,
Tot rotînd astrele în jurul gîndului său
Infiorat.
La ce pot gîndi eu, aici, acum,
Privînd marea,
Punctul de gheață de dincolo?
Poate la orga Oliviei
Ascultînd, cu toate sunetele ei,
Trecerea pescărușilor triști
De-a lungul inimii mele!...

castelul

Vrăjitorii-și trecură pe-aici pelerinele
Și blesteme se-ncuiară în ziduri,
Bătrine fantome îl spintecă iarăși,
Cu ochi de șalamandră,
Și nu-și lasă semnul pe dalele rosii —
Tălpi cu răbojuri de taină.
Și iați, o, iați cum creștește-și moaie
In vitralii de crișă.
Taina castelului sporîndu-și,
Și ning pretutîndeni pădurile blind
Și sint eu nînsoare și liniște sint.

(urmare din pag. 1)

Anii din urmă ai liceului, pînă în 1930, au fost pentru mine anii de început de formare ca om de știință în domeniul istoric și lingvistic. În clasele a VI-a și a VII-a am citit gramatici grecești, bineînțeles mă ocupam și de latină și de istoria literară latină. Am citit și primele pagini dintr-un manual de lingvistică indo-europeană, acela al lui Valeri: **Elemente de lingvistică indo-europeană**, apărut în 1924. Eram de pe atunci hotărât să devin un indo-europenist sau un elinist. În 1930 m-am înscris la Universitatea din Iași, la secția de filologie clasică și filologie românească. Acolo am întâlnit un savant cu Philippide care mă satisfăcea din toate punctele de vedere, pentru că se ocupa atât de istoria poporului român, cit și de limbile indo-europene și era un profund cunoscător al limbilor greacă și latină. Mai tirziu am început să apreciez teoria lui despre limbaj. În general, care mi se pare pînă astăzi una dintre cele mai originale și mai judicioase din toate timpurile. Așa se face că am ajuns licențiat în filologie modernă, specialitatea limbă și literatura română. Aceasta n-a însemnat însă că am renunțat la indo-europenistică; am continuat a citi și ca student studii de indo-europenistică în franceză, germană, studii de lingvistică generală, ca acela al lui Saussure. A fost un lucru important pentru mine faptul că profesorul Jordan m-a recomandat pentru o bursă de un an de zile la Paris. Am obținut această bursă, și în anul 1934—1935 am studiat acolo cu învățați ca Mario Roques, în domeniul lingvisticii române, și J. Vendryes, în domeniul lingvisticii indo-europene. Alți doi ani, 1935—1937, i-am petrecut la Roma, ca membru al Școlii Române din acest oraș. Și acolo am urmat studii de lingvistică romanică, în special pe cele ale lui Giulio Bertoni, și de lingvistică indo-europeană, pe cele ale lui Antonino Pagliaro, de gramatică comparată a limbilor indo-europene. În felul acesta mi s-au trasat de pe atunci clar drumurile pe care trebuia să le urmez de-a lungul vieții mele. Ar fi interesant de spus că și peregrinările mele de la Iași la București, de la București la Timișoara, de la Timișoara la Craiova și înapoi la Iași au avut urmări în ce privește studiile mele de lingvistică românească. Am cunoscut în felul acesta graiurile poporului din attea regiuni ale țării și multe din ele au fost introduse în **Istoria limbii române**, publicată în Iași în 1980, precum și în alte studii de lingvistică pe care le-am publicat.

O. N.: V-aș ruga să vă referiți la contribuția adusă de bucovineni în domeniul căruia v-ați consacrat — lingvistică.

G. I.: Activitatea lingvistică românească în Bucovina începe cu Sextil Pușcariu, care a fost numit profesor la Cernăuți în 1906, la propunerea lui W. Meyer-Lübke, profesor de lingvistică romanică la Universitatea din Viena. Sextil Pușcariu a fost profesor de istoria limbii și literaturii române pînă în 1918, fiind a fost însărcinat de Consiliul dirigit din Ardeal să organizeze Universitatea din Cluj. În cei doisprezece ani de activitate în Bucovina a scris o splendidă istorie a literaturii române vechi și a redactat primul volum al **Dicționarului limbii române** publicat de Academie. Pușcariu a creat în Bucovina și o școală de lingvistică. Elevii săi direcți sînt Alexe Procopovici și Leca Morariu.

Alexe Procopovici a predat istoria literaturii vechi și istoria limbii române, ca și cursuri de lingvistică generală. În 1946 a fost transferat la Universitatea din Cluj. Leca Morariu s-a ocupat de aproape de literatura modernă și a adus numeroase contribuții în legătură cu viața și opera lui Eminescu. Dar el este și un remarcabil lingvist. A publicat texte istro-române culese de el și nenumărate studii de lingvistică românească, unele mari, ca acela intitulat **Morfologia verbului predicativ român**.

Alți Procopovici, cit și Leca Morariu au creat și ei o școală de lingviști și istorici literari. Voi pomeni pe Traian Cantemir, astăzi profesor pensionar în Iași, autorul unor studii de lingvistică și istoria literaturii române. În primul rînd sînt de pomenit textele **istro-române** publicate acum cincisprezece ani, de mare interes pentru lingviști și care aduc fapte noi, necunoscute pînă atunci, din domeniul limbii istro-române. Un alt lingvist bucovinean, Petru Iroaie, a funcționat ca asistent la Cernăuți, apoi la Iași, și, în cele din urmă, la Palermo. Acolo a publicat cu cîțiva ani în urmă un prim volum de studii de **Istoria limbii și literaturii române** pe care l-am recenzat eu în „Analele” Universității noastre pe anul 1978. Un volum de peste o sută de pagini, dar foarte prețios, alături de colaborarea italienilor, elevii ai lui Petru Iroaie, cit și prin studiile sale, în special unul foarte personal despre „torna, torna fratre”.

Printre alți lingviști formați la școala lui Procopovici și Leca Morariu trebuie să pomenim și pe fostul meu coleg, astăzi profesor pensionar, Ștefan Ciuchireanu, remarcabil italianist și autor al unor studii de istorie culturală româno-italiană.

În general, activitatea bucovinenilor se situează la un înalt nivel științific; fără ea nu s-ar putea și nu se va putea studia în viitor istoria limbii și literaturii române.

O. N.: Căreia dintre școlile lingvistice românești îi datorăm forma și concepția care a stat la baza elaborării impresionantului dumneavoastră lucrări: **Istoria limbii române**?

G. I.: Am învățat de la toate, însă, în ceea ce privește concepția despre limbaj, mă inspir în primul rînd din școala lui Philippide și în mai mică măsură din școala lui Densusianu. Din școala lui Pușcariu nu am luat idei de ordin general, ci numai afirmații în legătură cu istoria limbii române. Însă, bineînțeles, că și în școala lui Pușcariu se pot găsi puncte de vedere de lingvistică generală interesante despre care eu încă n-am avut ocazia să scriu.

O. N.: Acum, cînd vă aflați la apogeul unei activități științifice cu totul remarcabile, ați putea să jalonați, să precedeți dezvoltarea lingvisticii românești și, eventual, a lingvisticii mondiale?

G. I.: Desigur, o întrebare la care eu am răspunsuri de multă vreme, dar pe care mă jenez să le expun, cel puțin citeodată, pentru că planurile mele de activitate și felul cum mi se pare mie că se poate dezvolta lingvistică românească și chiar mondială nu corespund cu cele ale colegilor din România, ale foștilor mei profesori, chiar și ale lingviștilor în vîrstă din această perioadă și nici cu ale colegilor din străinătate. Intrucit, după mine, teoria de lingvistică generală a lui Philippide poate determina o schimbare pe plan mondial a metodelor de lucru și a concepțiilor despre limbaj în genere, eu aș crede că lingvistică românească și chiar cea mondială trebuie să se dezvolte plecînd de la teoriile lui Philippide, cu corectările necesare și pe care, cred că în parte le-am adus eu. Dar această părere se izbește de rezistența a sute de lingviști, poate chiar mai mulți, pînă pe la o mie, cîți sînt în toată lumea, și care socot că trebuie să urmărm drumurile bătute pînă astăzi în lingvistica occidentală. E vorba de **structuralism**, cu modificările care s-au adus după 1950, de **generativismul transformasionalist**, de teoria actelor de vorbire, de

O. N.: Într-o discuție anterioară avansată ideea că gîndirea românească, nu numai în lingvistică, ci și în alte domenii: în filozofie, critică literară, literatură chiar, ar putea să formeze o școală care să dea o direcție pe plan mondial, așa cum s-a întîmplat, bunăoară, cu școala lingvistică de la Praga. De ce credeți că pînă acum nu avem o școală de talie europeană sau mondială și care ar fi condițiile ca ea să se realizeze la noi?

G. I.: Potențele necesare unei dezvoltări strălucitoare, de importanță mondială, a lingvisticii, a filozofiei și a altor ramuri ale științei românești există, dar, din nefericire, cu toate că se vorbește așa de mult astăzi la noi despre numeroase personalități culturale care au adus contribuții de mare importanță pe plan mondial la elucidarea unor probleme științifice, noi nu am ajuns încă la crearea unei școli de lingvistică în stare să determine o nouă dezvoltare a lingvisticii mondiale. Poate sîntem la această înălțime în domeniul medicinei, poate și în domeniul astronomiei, cu profesorul academician Onicescu, dar în privința literaturii, a criticii literare, este clar că nu am ajuns să trasăm noi un drum în cultura mondială. În ceea ce privește lingvistica, socot că aceasta se explică prin faptul că lingviștii români au simțit, de la 1919 încoace, că au prea mult de învățat de la școlile lingvistice străine. Și realitatea este aceasta. Dar, învățînd de la străini, am uitat că lingvistica românească prin Philippide și Densusianu, era în posesia unor idei și metode de cercetare noi, care, împreună mai ales, ar fi putut duce la o schimbare pe plan mondial.

Sîntem mereu dispuși să considerăm ca ultim adevăr ceea ce se publică în ultimii ani în Apus. Este o atitudine greșită, pentru că aceiași oameni și-au schimbat de cîteva ori părerile în ultimii treizeci sau patruzeci de ani. Poate că cei care lucrează astăzi în domeniul lingvisticii generale la români și în domeniul aplicării acestor principii la limba noastră nu simt nevoia să cri-

O. N.: Considerați, deci, că este nevoie, la noi, de mai mult spirit critic în preluarea acestor curente din gîndirea contemporană.

G. I.: Într-adevăr, este nevoie de mai mult spirit critic, care, de altfel există la cercetătorii români și în domeniul lingvisticii și în domeniul criticii literare. Alți critici literari români s-au pronunțat net contra acceptării întocmai a curentelor din Apus, dar această critică a ideilor nu este organizată. Nu se ajunge la publicarea în care să se arate ce este eronat în aceste concepții. Se consideră, cred, că nu e nevoie să luăm atitudine prea amănunțită față de critica din alte țări. Și cu aceasta ajung la o idee mai generală, care privește organizarea culturii române în viitor.

— Este necesar, ca atunci cînd o idee justă este afirmată de cineva, alții s-o aprecieze și s-o sprijine, eventual să și-o însușească, pornind de la premisa că ea este un bun cistigat pentru cultura națională.

O. N.: La începutul activității dumneavoastră ați fost preocupat nu numai de lingvistică, ci și de interpretarea fenomenului literar. V-aș ruga să ne mărturișiți în ce măsură aceste preocupări au rămas o permanență în activitatea dumneavoastră și în ce măsură o parte din ele au fost abandonate sau aminate pentru mai tirziu.

G. I.: Un curs de estetică al lui Octav Botez, litografiat în vremea studenției mele, repetat ulterior de Ilie Dan, m-a făcut să văd multe lucruri pe care nu le înțelegem pînă în epoca studenției. După reînnoirea din Italia, în 1937, am recitat opera lui Ibrăileanu și am înțeles marea ei valoare.

Am venit spre literatură, cred, tot de la lingvistică. Am constatat că în perioada aceea nu se vorbea în cultura română de o limbă poetică. Termenul l-am luat de la Joseph Vendryes, fostul meu profesor de lingvistică celtică la Sorbona, la Ecole de hautes études din Paris. Am căutat să surprind limbajul poetic, înțelegînd prin limbaj poetic numai acele expresii sau acele aspecte ale operei literare care sînt valori estetice: frumosul, comicul, sublimul etc. În felul acesta am ajuns la studiul limbii poetice românești, studiu care nu are echivalente decît pentru puține limbi. Cunosce un studiu despre valorile poetice ale literaturii italiene, dar nu avem unul pentru literatura franceză, deși eu am plecat de la considerentele despre limbajul poetic francez ale lui Vendryes, deja pomenit de mine, și ale lui Ch. Bally, acesta din urmă rezumîndu-se la cîteva rînduri. Am fost preocupat, deasemeni, de tipărirea cursului lui Ibrăileanu de **Istoria literaturii române moderne**, în trei volume, însă nu așa cum a procedat tovarășul Piru, păstrînd întocmai un text scris în grabă, cu unele eliminări, cu unele redactări nefericite ale studentului, pe atunci, Iorgu Jordan, ci îmbunătățindu-l, adică procedînd așa cum au procedat editorii lui F. de Saussure. Socot că acest curs al lui Ibrăileanu care mie mi-a deschis o viziune deosebită de-a lui Lovinescu, Călinescu și a altor autori de istorii literare este cea mai frumoasă istorie a literaturii române.

Împreună cu N. A. Ursu, am stabilit paternitatea unui volum de traduceri și poezii originale. **Poezii nouă**, tipărit la Dubăsari pe Nistru între 1791 și 1797, în persoana boierului muntean Ioan Contactuzino.

Am redactat și o serie de articole pe care încă nu le-am publicat despre unii scriitori din veacul al XIX-lea și al XX-lea. Așa da informația că și despre dramele lui Ion Luca, pe care le consider valoroase și prin tematică. Bineînțeles am studiat valorile artistice ale limbii scriitorilor români. Mă refer la Iancu Văcărescu, despre care am publicat un articol în 1957, la **Helia** de Rădulescu, Alecsandri, Negruzzi, Eminescu, Gherea, Blaga.

O. N.: Înțeleg deci că unele studii despre limba scriitorilor români sînt încă nepublicate.

G. I.: Multe sînt nepublicate și nedefinite. Ar trebui să mai depun o muncă de cel puțin cîteva luni, dacă nu chiar un an, pentru a le aduce în starea de perfecțiune pe care o cere publicarea unui articol. Sper că pînă la urmă voi reuși să public un volum de studii de istoria literaturii române, în care ar intra și cele cîteva studii de felor pe care le-am publicat și așa lăsa, poate pentru un alt volum, studiile despre limba scriitorilor. Un volum de studii de istoria literaturii, deci, și unul despre limba literară a scriitorilor.

Iași, 16 mai 1983

Sofia Vicoveanca

Cîntăreți mari or fi fost în Țara de Sus, care înveleau praznicele după glorioasele hățălii ale lui Ștefan cel Mare (și nu numai după ele!), trocînd măiestria lor prin vrcu pînă la taraful lui Grigori Vîndireu, dar o cîntăreață ca Sofia Vicoveanca n-a mai fost niciodată. De multe ori nu-mi vine a crede că există. O ascult ca pe-o pasăre măiastră și, după ce sîfîrșește cîntecul, vraja continuă. Mă urmărește glasul ei unic, născut între colinele de sus ale țării, precum și făptura ei în care s-a intruchipat cîntecul.

Profilul de medalie veche, gîtul de lebedă neagră, înconjurat de mărgelile, suvoitul trupului cu mișcările domolite, totul se încadrează momentului melodic. Cînd o ascult, o emoție adîncă mă cuprinde. Înțeleg că mă întrez, folcloric, unui fenomen ireversibil. Am cules poezii populare și basme din Țara de Sus. Mi-i martoră culegerea **Dochița Împărătița**. Am cules proverbe și zicători din Banat (**Dacă poți ride, să rizi**), precum și basme (**Făt-Frumos cel luminos**). Poeziile populare sînt, de fapt, cîntece. Mathias Friedwagner, pe care l-am cunoscut, a însoțit cîntecele culese (**Rumänische Volkslieder aus der Bukovina. Liebeslieder**) cu partiturile lor autentice.

Am cercetat, cu mare atenție, tot ce are Bucovina mai specific de la Nosievici, Vorobchievici, Porumbescu, Flondor, Șandru etc., precum și partiturile din colecția lui Friedwagner, și am constatat că Sofia Vicoveanca este pe linia marilor tradiții folclorice ale Țării de Sus. Ea întinerește foclorul nostru cel de toate zilele, fără de care n-ar exista nici literatură, nici muzică. Ea se coboară în adîncuri, fără nici o temere, susținută de extraordinarul și înimitabilul ei glas. Ar fi o Maria Tănase a noastră, dar Maria Tănase n-are nevoie de comparație. Pentru noi, Sofia Vicoveanca este mai mult, așa cum Maria Tănase este pentru alții, deși amîndouă sînt pentru noi totuși două dintre marile noastre cîntărețe.

Cînd o auzi pe Sofia Vicoveanca **frăgînd**, vezi în ea intruchiparea cîntecului vechi. Ea nu se sfîșește de a cînta cu glasul ei, acomodat oricărui cîntec, strigături bărbătești. Începe domol, continuă cu o știință excepțională a domolirii și înapriirii vocii care te ține într-o tensiune extremă, parcă ascuți trecutul întreg cîntînd în pridvor de seară, și apoi sfîrșește. Dacă este cuvîntul potrivit! Sofia Vicoveanca este un cîntec fără de sfîrșit, ca o Coloană sonoră a Bucovinei. De cîte ori o ascultă cineva (mi s-au mărturisit mulți!), totdeauna rămîn nesătui de ceea ce a fost, așteptînd ceea ce o să mai vină. Ea a devenit, exponențial, însăși expresia cîntecului nostru.

O asemenea ființă, născută ca pasărea Fenix, din neazarurile și bucuriile noastre, multe și mărunte, merită să fie adorată!

Petru REZUȘ

INTERVIU

noua semantică, de noua socio-lingvistică, de noua psiho-lingvistică..., de semantică contemporană, creată după 1950, care are pretenția de a revoluționa lingvistica, deși mie mi se pare că influența ei asupra lingvisticii nu poate fi decît redusă și în mare parte va trebui reconsiderată pe baza rezultatelor obținute pînă astăzi în lingvistică.

Toate aceste curente domină încă puternic lumea lingvistică contemporană. Cred că numai prin numeroase traduceri și studii în legătură cu activitatea lingvistică a lui Philippide și prin aplicarea acestor principii la diversele limbi străine s-ar putea arăta lumii lingvistice că se pot concepe și alte moduri de a face lingvistică.

Participarea la congresele internaționale de lingvistică prin comunicări ar putea atrage atenția multor lingviști în această privință.

Am fost numit în Comitetul de onoare al celui de-al XVII-lea Congres Internațional de Lingvistică și Filologie Romanică ce va avea loc de la 28 august la 30 septembrie anul acesta la Aix-en-Provence, unde voi avea ocazia de a expune unele din punctele de vedere pe care le cred juste, în contradicție cu alte puncte de vedere.

Chiar și fără orientarea lingvisticii pe baza lucrărilor de lingvistică generală ale lui Philippide, despre care am vorbit, se poate spune că în viitor lingvistica românească și cea mondială vor fi extrem de bogate. Am dat o cifră aproximativ necontrolată, de circa o mie de lingviști care ar activa azi în toată lumea, dar chiar în țara noastră sînt cîteva sute de oameni care lucrează în domeniul lingvisticii.

Lingviștii români, după opinia mea, au multe lucruri de îndeplinit. Cred că trebuie să se studieze mai amănunțit și graiurile dialectale care nu sînt cunoscute suficient numai pe baza celor două mii de întrebări ale chestionarelor pe care le-au alcătuit lingviștii. Trebuie să se facă monografiile despre aceste graiuri; trebuie să se studieze din nou istoria limbii literare, epocă cu epocă pînă astăzi; trebuie să se rezolve problema gramaticii în legătură cu logica, cu studiarea faptelor de logică; trebuie să se adune faptele de limbă dialectale care ne dau indicații asupra extinderii românilor dintr-o provincie în alta, din Ardeal în Moldova și în Muntenia și chiar din Muntenia și Moldova în Ardeal și, eventual, și alte probleme.

În ceea ce au ele criticabil. Faptul se explică și prin tinerețea acestor oameni, poate și prin aceea că nu s-a pus în fața lingviștilor din țara noastră ideea clară a unei școli lingvistice românești, cu o atitudine proprie pe plan mondial.

Cred însă că și în celelalte discipline, așa zice în filozofie, în critică, noi putem da pe plan mondial noi curente de gîndire. Deja în 1939 profesorul Mircea Florian, de la Universitatea din București, într-un articol din „Viața românească”, intitulat **Filozofia românească** susținea că rolul românilor în istoria universală a filozofiei ar fi acela de a face ordine în haosul de teorii filozofice din Apus, din care multe erau iraționaliste sau făceau eulogii iraționalului, intuiției. El susținea că aceasta este singura mare faptă care se mai poate face în istoria filozofiei mondiale: a arăta ceea ce este eronat, ceea ce este just, a crea o nouă sinteză în domeniul filozofiei. Bine înțeles că noi primim astăzi această concepție a lui Florian dintr-un punct de vedere mai larg, intrucît ne-am asumat și principiile materialismului dialectic, pentru care deja Joja, în anii de după 1950, a dat contribuții esențiale, de natură să influențeze, cred, filozofia occidentală. Joja era pe deplin conștient de nevoia ca românii să aducă un punct de vedere original în cultura noastră, în filozofia noastră și a militat pentru el, vîzînd în marxism o posibilitate de renovare, de exemplu, a logicii contemporane. Dar această cale nu cred că este urmată de filozofii mai tineri, dintre care de altfel mulți se ocupă numai cu descrierea curentelor filozofice contemporane, într-un spirit critic, firește, dar care nu s-a ridicat pînă la o sinteză personală, de valoare mondială.

Ca să trec la alt domeniu, consider că școala critică românească cea care nu s-a lăsat influențată de curente critice din Apus, de exemplu de noua critică din Franța, de noul criticism american și alte curente din poezia și critica literară occidentală, se păstrează pe tradiții vechi, create de Lovinescu, mai ales, mai puțin, acum, de Ibrăileanu, dar nu a ajuns la hotărîrea de a critica, de a cerne ceea ce se observă ca principii și metode în critica din Franța, din Statele Unite, eventual din Germania, din Italia, din Spania.

